

DESTAQUEM

L'antic Teatre Odèon de Girona

Josep M. Arjona i Borrego

Arquitecte tècnic. Màster en Gestió del Patrimoni Cultural en l'Àmbit Local

Ben bé al front d'una de les imatges més icòniques del barri vell de la ciutat de Girona es troba un edifici, mig incrustat entre les escales de Sant Martí, que tothom recorda com el Teatre Odèon. Els darrers temps ha estat ocupat pels tallers de dos mestres artesans, la Fusteria Lladó i Cromats Ensesa, els quals, darrerament, han finat la seva activitat. Amb la desaparició d'aquests tradicionals negocis el local quedarà en desús i restarà tancat, com ja ha passat en altres èpoques de la seva llarga vida.

1. El Teatre Odèon a les escales de Sant Martí
Fotografia: Josep M. Arjona i Borrego
2. Vista general de l'edifici
Fotografia: Josep M. Arjona i Borrego

Així, doncs, un gran local, molt il·luminat i que encara mostra les restes de la seva esplendor, que va viure la millor època fa més de cent anys, escriurà una altra pàgina a les seves vivències de quan era una sala de ball on molts gironins gaudien de la seva orquestra. Ens ho recordà Narcís Sureda Daunis a la Revista de Girona: «Probablement va ser un dels pocs locals, per no dir l'únic, de principi del segle xx on la menestralia d'una Girona deprimida que sortia de dues carlinades i encara es llepava les nafres de la Guerra del Francès podia esbargir-se, descartant el Casino, que era molt elitista, i algun altre local perifèric de dubtosa fama».¹

El principi

Gonzalo Gibert descriu a l'article «Los antiguos salones gerundenses de

baile», del diari *Los Sitios de Gerona* del 1956,² que l'Odèon era l'única sala de ball des del 1935, tot i que no sabia on s'ubicava d'inici. Afegia que va tenir altres noms com Casino Menestral, en oposició al Casino Gerundense, que era només per als senyors. Finalment, aquest primer saló va desaparèixer per un incendi. Llavors, el refan traslladant-lo fins a les escales de Sant Martí, enfront la casa Agullana, coneguda en aquell temps com a palau del Vescomtat. Sense concretar la data del trasllat, Gibert comenta que allà es recuperà el nom d'Odèon, la qual cosa fa pensar si no podria ser aquesta la situació de la primera sala.

El promotor de tot va ser en Joan Artau i Barrera, que vivia, amb el seu germà, en un pis sobre el local on s'ubicaria el saló, i que també era titular d'un taller de fusteria, situat en aquell mateix indret. Aquest pis tenia l'entrada a la pujada de Sant Martí, número 7, just davant del seminari. L'immoble

també disposava d'una porta lateral a les escales de l'anomenada pujada de Sant Domènec, número 6, que, a la llarga, seria on es faria l'accés a la sala de ball.

No queda cap constància de quan, després de l'incendi que havia fet desaparèixer la primera sala, va posar-se en marxa la segona, però sí que podem confirmar que l'any 1854 se sol·licita un permís per a l'obertura de dues finestres, sota de dos balcons existents, «en el salón de baile llamado del Odeón sito al pie de las escaleras de San Martín», per millorar-ne la il·luminació i la ventilació, segons el registre d'una instància que hi ha a l'Arxiu Municipal de Girona.

És a dir, sembla que l'any 1854 la sala ja funcionava, però se'n confirma a *Los Sitios de Gerona* del 3 de juliol de 1849,³ en el qual es commemoraven els norantatres anys de la inauguració del pont d'Isabel II, actual pont de Pedra. La notícia informava de la

importància d'aquesta inauguració i reflectia com s'havia obert el pas: «Acto seguido fueron abiertas las dos barreras y cruzaron el puente cinco carruajes ocupados por las más relevantes personalidades asistentes al acto las cuales se dirigieron al Salón del Odeón donde el Excmo. Ayuntamiento obsequió a los concurrentes con un magnífico fresco». Aquesta recepció a l'Odèon demostra que l'any 1856 la sala ja era totalment operativa, tal com també ressenya l'estudi històric que va fer a finals de 2019, per a l'actual propietat, l'arqueòloga Maribel Fuertes Avellaneda.⁴

Per la documentació consultada, se sap que els balls que allà s'organitzaven, alguns eren "públics" i altres "de societat". Per als primers l'accés era obert a qualsevol persona que pagués l'entrada, i els segons estaven destinats a entitats, societats o grups concrets que llogaven la sala, i només s'hi accedia amb invitació. Gonzalo Gibert també deixa clar aquesta separació de classes al seu article: «Pero lo más pintoresco eran los bailes de la tarde del domingo, a los que concurrían menestrales de la ciudad y pueblerinos de las localidades vecinas, ya que había la particularidad de que los primeros bailaban en el "salón de arriba» y los segundos en el "de abajo", no tolerándose ninguna infracción.

Estas separaciones de clases sé mantuvieron durante muchos años».

La transformació en el Teatre Odèon

L'any 1857 el teatre municipal, El Pallol, patia risc d'ensorrament i va ser declarat en ruïna. És llavors quan Joan Artau fa tots els passos per transformar el seu local, aprofitant les bones relacions amb el consistori i el fet que la ciutat romandria un temps sense teatre. Aquestes van ser les raons que el portaren a ampliar la seva activitat, modificant una part de la sala i adequant-la per a les arts escèniques. És per això que comprà butaques per moblar-lo, provinents d'El Pallol, amb 2.000 reals pagats a terminis.⁵

Per fer aquestes modificacions va contractar el servei de Josep Tenas, que era professor de dibuix lineal i ornamental de l'Escola de Belles Arts de la ciutat, el qual va ser l'encarregat de fer el disseny i portar la direcció d'obres de les pintures i dels decorats. L'execució va ser a càrrec d'un jove pintor, en Carles Girbal.

Les adaptacions necessàries per poder oferir peces teatrals al

Decoració de l'intradós de la volta
Fotografia: Miquel Canals

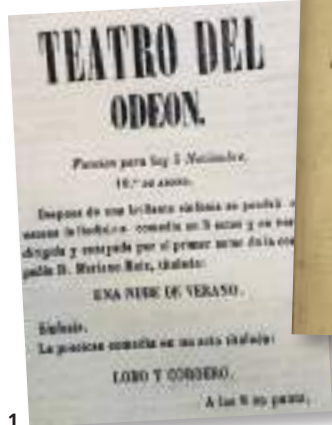
local es van fer amb força detall, malgrat la rapidesa amb què es van executar. El 29 d'octubre de 1857, en plenes Fires de Sant Narcís, es representà la primera obra del nou espai escènic, *Jerónimo el albañil*, una comèdia en vers d'Eugeni Rubí, la qual va anar acompanyada, el dia de l'estrena, amb la peça curta *De potencia a potencia*.

Tal com ens comenta al 1993 l'Enric Mirambell,⁶ cronista oficial de la ciutat de Girona, «tant la premsa com el públic elogiàrem unànimement la tasca i l'esforç per salvar el moment teatral gironí. Mentre serví com a sala de representacions escèniques, el local prengué el nom de *Teatro del Odeon*». Tot i això, el local va combinar les dues activitats de sala de ball i teatre. A més, en aquella època era corrent que, en els coliseus, els preàmbuls i els intermedis fossin amenitzats per una orquestra, i l'Odèon, al ser una sala de ball, va mantenir aquesta tradició.

Durant quatre anys, en què es van dur a terme diverses obres d'ampliació del local guanyant espai per sota del terreny fins a la placeta de Sant Martí, el saló va ser l'únic teatre de la ciutat que programava comèdies, drames, peces curtes i, fins i tot, òperes, ja que

Decoració de l'escenari – El Punt, 02/07/19

1. Funció a l'Odèon
Fotografia: El Gerundense, 05/11/1859
2. Original de *Bandera negra*
Fotografia: www.archive.org

fons del drama en vers *Bandera Negra*, de Tomás Rodríguez Rubí, que era la primera vegada que es representava a tot l'Estat. El decorat havia estat molt ben valorat, segons la premsa de l'època, i va passar a ser patrimoni del nou teatre.

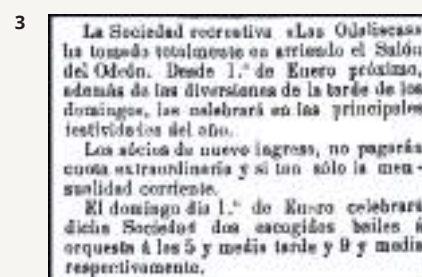
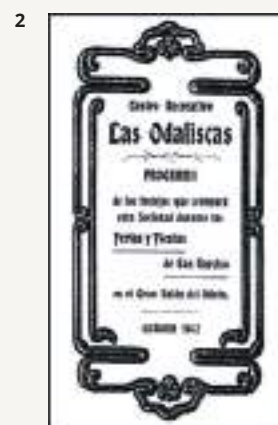
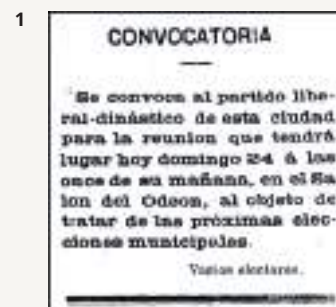
El retorn dels balls i alguna cosa més

Una de les condicions d'aquell contracte amb el Teatre de la Reina va ser que, com que continuava sent el propietari del saló i aquest no havia interromput la seva programació de balls, l'obligaven a no obrir-lo mentre funcionés la temporada teatral.

Abandonades les funcions teatrals, és a partir del 1862 quan es reprenen plenament els balls, excepte si hi havia funcions al teatre municipal. A l'època eren especialment significatius els balls de societat i de Carnestoltes, temps en el qual s'oferien balls de màscares amb premis inclosos, com quedava reflectit en els diaris de la ciutat: «La Junta de la sociedad Liceo Gerundense (Adán) nos ha remitido invitación para el extraordinario baile que en el Salon del Odeon ha dispuesto para la noche de mañana sábado a las 10, en el que se regalarán premios a las tres máscaras que mas se distingan por la perfección y gusto del traje; el primero consistente en un magnífico reloj de bolsillo para señorita; el segundo unos pendientes de oro y, el tercero, un rico pañuelo de seda última novedad»⁷. Hi ha referències a aquests balls fins al 1887.

Des del 1862 fins a principis de segle, els balls foren destinats a les classes més populars, atès que la majoria de la concurrència femenina eren minyones de servei. Les noies

de la menestralia o les modistes van començar a freqüentar altres sales que sorgiren a la ciutat, però que no van acabar d'arrelar i que desaparegueren pocs anys després, com el Liceo, l'Olimpo, de major categoria, o la societat recreativa Las Odaliscas, nom que va ressorgir d'una societat establerta en el primer pis d'un cafè de la Rambla i que, amb la destrucció del seu local per un incendi, llogaria l'Odèon de forma permanent el 1904. Les classes més distingides freqüentaven el Casino o bé feien reunions particulars a les seves cases, amb ball inclòs. De fet, a finals de segle, a la ciutat ja només quedaven dos locals que programessin balls populars, una societat recreativa anomenada El Centro i l'Odèon.

1. Convocatòria a *La Nueva Lucha*, 24/04/1887
2. Festa a l'Odèon el 1902
3. Notícia del lloguer de l'Odèon a *La Lucha*, 25/12/1904

l'any 1860 se'n van programar quatre o cinc. Aquest mateix any, concretament el 29 d'octubre, s'inaugura el nou teatre municipal, que s'anomenaria Teatre de la Reina. Casualment, era la mateixa data que tres anys abans s'havia inaugurat l'Odèon. Malgrat haver-hi dos teatres, el propietari va mantenir l'activitat teatral, entre ball i ball, fins a l'any 1861 quan, en veure que no podia competir amb la qualitat de la programació del municipal, decideix centrar-se en els balls de saló.

Amb tot, Artau s'aprofita de la seva experiència i proposa al consistori que el contracti com a llogater/gestor del nou teatre, proposta que li és rebutjada. Malgrat això, sí que aconsegueix fer un negoci rodó perquè, a més de vendre part del mobiliari i decoracions de l'Odèon al Teatre de la Reina per vint-mil reals de l'època, es ven ell mateix a l'empresariat del coliseu, format per quatre socis, perquè el contractin com a guarda-robes i assistent de les representacions teatrals, és a dir, com un cap d'atrezzo, i li ho concedeixen.

Dins les decoracions venudes hi havia un saló gòtic pintat pel mateix Josep Tenas, estrenat al teatre el 27 de desembre de 1857 com a

És a partir de 1862 quan el saló perd la condició de teatre i torna a ser anomenat saló, malgrat que s'oferia a grups de teatre aficionats. A més, comença a albergar altres activitats complementàries als balls de saló i com a local social. Així, fins a l'inici del 1900 en els seus espais es fan reunions obreres, mítings, reunions polítiques (la majoria properes a l'esquerra), etc. D'aquestes reunions caldria conèixer les més rellevants.

Una de molt significativa ens la descobreix en Josep Recasens i Adroher el 1986 en l'article "El Teatre Odeon de Girona (un record ben actual)": «En aquest local, el 24 de maig de 1881, s'hi mostrà una exposició de plantes i flors, que s'organitzà en commemoració del centenari de Calderón de la Barca». Efectivament, la referència apareix al diari *El Demócrata* del 22 de maig d'aquell any: «A las 4 de la tarde tendrá efecto la apertura de una exposición de Plantas y Flores en el Salón del Odéon, la cual podrá ser visitada por el público hasta las diez de la noche y en todo el día siguiente hasta la misma hora, desde las 9 de la mañana».⁸ Potser hauríem de considerar-la l'embrió de *Girona, Temps de Flors*?

Es fan reunions polítiques de caràcter divers, com la del Partido Liberal-dinástico el 24 d'abril de 1887 per a les eleccions municipals,⁹ o l'inici de l'activitat de la Lliga Catalanista de Girona la tardor del 1901.¹⁰ També es fan mítings obrers, com el del 17 de novembre de 1903, en el qual els reunits acorden anar a la lluita electoral amb els republicans.¹¹

Aquesta amalgama d'usos, convivint amb els balls, era diversa i es perllonga fins a l'any 1912, l'últim de les darreres referències en la premsa d'aquell temps a l'activitat per a la qual havia nascut el saló.^{12/13} Així hi ha una publicació de l'anunci en la concessió a Joan Ribas del concert per al pagament dels impostos

Membres de La Amistad a la porta de l'Odèon, 1910-1920
Fotografia: CRDI - Ajuntament de Girona

municipals sobre els balls que se celebrarien a l'Odèon aquell any, sota les mateixes condicions que l'anterior, i una altra publicació sobre les queixes veïnals pel soroll que feia el jovent a l'entrar i sortir de la sala.

La desaparició del saló Odèon com a tal

Podem dir que el saló va mantenir de forma continuada fins al 1912 l'ús per al qual havia estat dissenyat, i que perd definitivament la seva identitat quan passa a ser la seu, el 1916, de la societat obrera La Amistad: «La sociedad obrera "La

Amistad" está preparando una gran fiesta para el día 6 de febrero, con motivo de la inauguración de su nuevo local social (antes salón del Odéon)».¹⁴

Els darrers anys, amb un parèntesi entre el 1918 i 1919, fins que arriben a l'establiment Fusteria Lladó i Cromats Ensesa, va ser un compendi de funcionalitats, cada una més inversemblant, molt allunyades de l'inicial. Aquest parèntesi va sorgir per oferir un nou divertiment popular que, en aquell temps, feia furor entre els gironins: el cinema. Doncs sí, el local també va ser habilitat, temporalment, com a cine per un mossèn, tal com ens ho recorda en José Planas l'any 1967 en l'article "El espectáculo cinematográfico

en Gerona (II)": «*En la Plaza de la Independencia —que por algo es «la plaza de los cines»— también se abrió el Cinemato-electroauxiograf.* Cine que permaneció poco tiempo, a pesar del favor que consiguió del público. Igualmente, en varias épocas, estuvieron los cines: Farrusini, Fantoques, Lons'Or y Edison. También hubo uno de instalado en el edificio de la sociedad Odeón —1918-19—, organizado este último por mosén Tomás Miralpeix».¹⁵

Exemples d'aquests usos variats els trobem el 1924, quan el van transformar en una improvisada presó per poder ubicar els presos que el penal de la ciutat ja no podia rebre, perquè estava saturat. És per això que treballadors de l'Ajuntament habiliten temporalment l'Odèon per rebre els reclusos.¹⁶ Entre 1929 i 1930 va ser la seu del Gimnàs Gómez, de Carles Gómez Soler, on se celebraven jornades de boxa,¹⁷ de les quals sorgiren bons boxejadors gironins, segons en Josep Recasens.

Menció especial hem de fer d'una reunió relacionada amb el nostre

ram quan, el 12 de juliol de 1917,¹⁸ es fa la Junta General Ordinaria del Sindicato Obrero del Ramo de la Construcción a l'ampli espai del local.

El mateix Recasens ens fa memòria també que va ser magatzem dels manaies. De fet, fins a l'inici de la Guerra Civil les cròniques de la ciutat deien que els manaies de Girona assajaven els passos al saló, com relata en Jaime Pol Girbaul el 1944 a l'article "Los Manaies de Gerona"¹⁹: «Los pasos de marcha los ensayaban en el Saló Odeón, inmediato a la Iglesia del Carmen. Y era también costumbre inveterada el que hicieran fuerza tomando buñuelos y aguardiente, algunos con exceso, lo que daba por resultado algunos sucesos chistosos». Amb la destrucció i desaparició de les vestimentes durant la Guerra Civil, i la posterior reordenació dels dos cossos de manaies a la postguerra, el saló també va perdre aquest privilegi.

Es més, durant la guerra també va ser utilitzat com a dipòsit per a la intendència de l'exercit republicà, on es recollirien els

materials que se sol·licitaven a la ciutadania, com les flassades i matalassos que es van demanar el 29 d'octubre de 1937: «Primer.—Tots els ciutadans queden obligats a lliurar per al servei de l'Exèrcit, les flassades que procedents dels Parcs d'Intendència o de propietat particular, tinguin en llurs domicilis, així com també els matalassos de llana i borra. (...) Es fa avinent que els ciutadans que en el moment de practicar-se la recollida domiciliària no puguin fer el lliurament, són obligats a depositar-ho directament i al seu càrrec, en els Dipòsits del Cos d'Intendència de l'Exèrcit en aquesta ciutat, a qual objecte s'ha designat el local conegut per l'"Odeon", situat al carrer Pujada Sant Domènec, núm. 6».²⁰

Cap al 1940, mitjançant un acord municipal, la família Carreras-Artau tornarà a constar com a propietària de l'immoble i haurem d'esperar, llavors, al 1947, quan passarà a ser transformat en un local industrial que es llogarà als dos artesans que l'han mantingut fins al 2019.

1. Fusteria Lladó i Cromats Ensesa, al 1995 CRDI

Fotografia: Miguel Morillo Gallego

2. Fusteria Lladó i Cromats Ensesa, al 2019

Fotografia: Diari de Girona, 02/07/2019

Una pinzellada a l'edifici

És un edifici protegit, inscrit en el catàleg de l'Inventari del Patrimoni Cultural Català, el qual el defineix com un edifici de planta semiquadrada, amb doble espai ampli i estructura de suport de pilars de fosa, que havia estat destinat a sala de ball. S'accedeix a l'interior per un extrem des de les escales de la pujada de Sant Martí. L'interior presenta dos nivells, que eren destinats a llotges, que conserven encara les baranes de ferro fos i un gran cel ras decorat amb pintures al fresc. El conjunt es troba deteriorat.

La definició de la fitxa del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya –COAC–, és una mica més concreta perquè inclou aspectes arquitectònics. El descriu com un edifici que ocupa un terreny d'un gran desnivell. Té planta gairebé rectangular, amb un doble espai i estructura de suport de pilars de fosa. Comprèn una gran sala a nivell de planta i l'habitatge del propietari en els pisos superiors. La façana segueix els mòduls de l'eclecticisme classicitzant de finals de segle. La sala, utilitzada com a teatre i saló de ball, té dos pisos de llotges amb interessants baranes de ferro fos i un monumental cel ras decorat al fresc. L'estat de conservació, no obstant, és deficient.

La descripció d'aquestes dos entitats se centren a remarcar la forma, quasi rectangular, i als elements més singulars, com són els pilars i baranes de fosa, així com el cel ras decorat. La resta de la construcció és un sistema tradicional de l'època, amb estructura vertical de parets de càrrega amb paredat i parets de càrrega de maó ceràmic massís, revestides de morter, a les quals s'afegeixen els pilars de fosa per guanyar espai. Aquests són de dos alçades, uns pilars curts d'uns tres

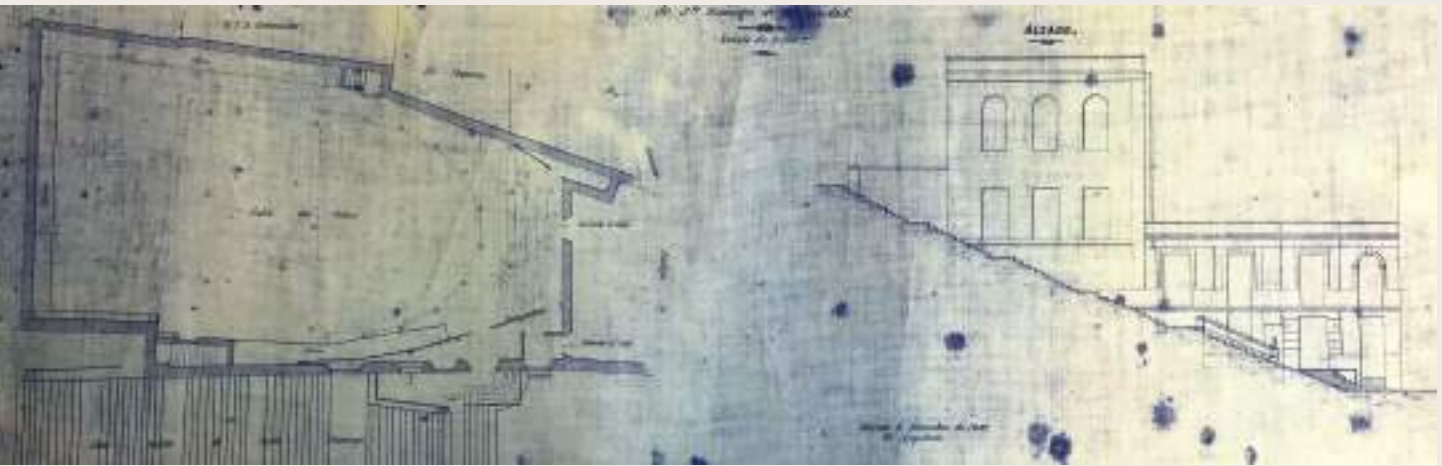
Sota de la tarima de fusta amb pilars de fosa
Fotografia: Josep M. Arjona i Borrego

Vista general de tot el sistema estructural
Fotografia: Josep M. Arjona i Borrego

Vista general de la coberta a l'estudi històric
Fotografia: Maribel Fuertes Avellaneda

Plànol de planta i alçat del Teatre Odèon – 1887
Fotografia: Arxiu del COAC. Delegació de Girona

metres per a la formació de les llotges, i els centrals molt més alts, d'uns nou metres, per suportar la coberta.

L'estructura horitzontal és una barreja entre bigues metàl·liques i bigues de fusta per a la formació dels sostres, tant el de les llotges, on també hi havia zones de cassetonats, com el de la coberta. L'escenari està format per una volta, que és la que està decorada amb el cel ras. Aquest espai és el resultat de les obres d'ampliació que es van fer a partir de 1858, guanyant espai per sota del terreny fins al límit amb la placeta de Sant Martí. Fet a tenir en compte és que algunes de les bigues metàl·liques són de gelosia i amb els perfils reblonats de la mateixa forma que el pont de les Peixateries Velles. Pel sistema i disseny dels reblons, no seria estrany que poguessin ser del mateix taller de Gustave Eiffel, tot i que s'hauria de ratificar.

Les obertures de façana són d'una mida considerable, si pensem que l'edifici s'ubicava al barri vell. La majoria eren del tipus balconera, la qual cosa millorava la il·luminació natural del local, així com la ventilació quan corresponia. Són de línies completament rectangulars, netes, sense ornaments, tal com ho defineix el COAC. Pensem que es tractava d'un local destinat a sala de

ball, en el qual els pisos superiors es van destinar a l'habitatge del propietari, la casa Artau, i serà en les obertures de l'habitatge on es treballarà tota l'ornamentació clàssica per diferenciar l'ús.

La distribució del teatre queda perfectament definida en els plànols que es conserven al COAC, que pertanyen a etapes diferenciades. Un grup de plànols són del 3 de desembre de l'any 1887, amb la inscripció "Plano del edificio que Dª Concepción Artau de Carreras posee en la subida de Sto. Domingo de esta Ciudad", en el qual només hi ha una planta general i l'alçat lateral. Sembla que s'hi va reflectir l'estat actual del saló.

Com a curiositat, a la planta s'aprecien dos portes a la banda dreta, prop de l'entrada principal del local, que comuniquen amb l'edifici veí propietat de "Dª Carmen Antiga", i sobre les quals es grafia "Entrada al café". Com era evident, vam pensar que el café, que avui està considerat el més romàntic de l'estat, ja estava connectat amb el teatre en aquella època. La propietat del café Le Bistrot ens va desfer les il·lusions, perquè ens van informar que quan van adquirir-lo era un simple magatzem. Amb tot, queda reflectit que al 1887 també hi havia un café al mateix lloc, i que tenia accés directe al teatre.

1

2

3

1. Còpia en vegetal de la planta del 1887. S'aprecien dues portes a la dreta d'entrada al café
2. Planta de l'habitatge superior, on es marca part del saló
3. Planta de l'habitatge, amb les ampliacions i modificacions

Fotografies:
Arxiu del COAC. Delegació de Girona

Un altre grup de plànols corresponen a les plantes i alçat de la casa Artau, sense especificar-ne la data, en els quals s'intueixen algunes de les ampliacions que es van fer i que també van afectar l'espai del teatre.

Per últim, trobem tot un plec de plànols de la façana de la casa, fets per l'arquitecte Bru Barnoya i Xiberta, que corresponen a la reforma que Joan Artau va promoure el 1863 per fer una escola de pàrvuls a la pujada de Sant Domènech, sobre l'antiga sala de ball. Els plànols conservats són de la façana i alguns detalls d'un frontis superior que no es va arribar a executar d'aquesta forma.

La recuperació de l'esplendor del passat

L'estat actual de conservació és bastant deficient si tenim en compte que, durant setanta-dos anys, el local va ser el lloc de treball de dues empreses artesanals, les quals feien les tasques de manteniment mínimes per sostenir

Detall del frontis de Bru Barnoya, al 1863
Fotografia: Arxiu del COAC. Delegació de Girona

la seva activitat. Segurament no es van amoïnar gaire per conservar, en estat acceptable, els revestiments, pintures i elements decoratius del conjunt. La veritat és que tampoc era tasca només seva.

Per si aquest, diguem, abandonament, no fos prou, el nostre company Narcís Sureda i Daunís, ens recordà que el 25 d'octubre de l'any 1992 va haver-hi un incendi que va malmetre la part interior, com si les Fires de Girona fossin sempre el nexa principal dels canvis més importants que el local hauria de patir. Ell mateix, com a tècnic municipal, va haver de fer un peritatge per dictaminar si l'estructura havia resistit la força de les flames. Ens comentà

que l'estructura havia respost correctament al foc i que només es van haver de fer alguns reforços puntuals, com la col·locació de tirants entre els pilars de fosa per ajudar a fer-los rígids, ja que, amb la desaparició de les llotges de fusta superiors, quedaven força deslligats. Malgrat tot, l'estètica i els acabats del saló sí que van quedar força malmesos.

Però un bri d'esperança va arribar la tardor de l'any passat, quan un grup restaurador de la ciutat va arribar a un acord amb l'actual propietat per muntar un dels seus locals en aquest espai. Fruit d'aquest acord es van iniciar els tràmits per fer la rehabilitació de l'antic teatre, i Maribel Fuertes va fer-ne l'estudi històric. Aquest estudi va concloure que l'Odèon és uns dels màxims exponents conservats de l'arquitectura del ferro a la ciutat de Girona. Opinió que compartim.

El mateix treball detalla prou elements que, tot i que afectats per l'incendi, encara mantenen la seva essència. S'han documentat tots els testimonis que encara conserva del seu estat original, per tal que en futures intervencions se'n puguin integrar i respectar els trets essencials, com les columnes petites de fosa, de les quals en manquen set, les decoracions pictòriques de l'escenari, part de les baranes de fosa de la primera llotja i inclús un petit tram en corba de la mateixa llotja.

Frontis real – Fotografia: Josep M. Arjona i Borrego

1

2

3

4

5

6

Cal pensar que l'edifici s'inclou en el Pla Especial del Barri Vell com a edifici catalogat, de categoria R. Això representa que només es permeten obres de consolidació pròpies per assegurar l'estabilitat de l'edifici que afectin els fonaments, l'estructura portant, la coberta i l'escala, sense modificar-ne la posició i mida, així com el restabliment al seu estat originari dels elements arquitectònics alterats i la reconstrucció filològica de les parts eventualment enderrocades.

Aquesta era la pretensió de la propietat, tal com demostra la seva crida, mitjançant els diaris locals, el setembre de l'any passat, demanant fotografies de l'interior que ajudessin a reconstruir les esplèndides pintures i estètica. Aspiració que s'ha vist truncada momentàniament, perquè tan punt es va saber que al local s'hi instal·laria un restaurant de quatre-centes places, van sorgir crítiques al projecte que van provocar l'anul·lació de l'acord amb el grup restaurador.

Aquestes crítiques que rememoren les que, ja al 1857, feia l'església per la proximitat del seminari diocesà amb l'inici d'una activitat teatral, la qual cosa va semblar excessiva al bisbe Florenci, que la considerava "molt perjudicial davant una Casa Eclesiàstica d'estudi i recés", o l'intent d'aturar, el 1869, l'ampliació soterrada de l'escenari per part de Francisco Noguer, rector del seminari conciliar, el qual exposava que la paret del seminari que dona a la plaça corria perill d'esfondrar-se degut a les obres que s'estaven executant a sota la plaça, cosa que no era real, i per això es va permetre fer-les.

1. Fotografies de l'incendi del 25/10/1992 – CRDI – Jordi S. Carrera
2. Pilars de fosa atirantats – Foto: Miquel Canals
3. Vista parcial de la llotja en corba que queda
4. Pilar de fosa i biga de gelosia tipus Eiffel – Fotografies Josep M. Arjona i Borrego
5. Detall d'una barana de fosa

Vista general de la decoració que pot desaparèixer
Fotografia: Estudi històric de Maribel Fuertes Avellaneda

Si bé es veritat que en Josep Recasens, al tancar-se per obres el teatre municipal el 1986, al seu article es preguntava si fora possible de recuperar per a la ciutat aquest ampli local, situat al mateix cor del barri vell, per destinar-lo a teatre, museu o qualsevol altra destinació d'ús social, cal recuperar també la crònica d'Enric Mirambell en la qual deixa constància que no hi ha cap referència que l'Odèon depengués de cap entitat o associació. Sempre va constar com a propietari en Joan Artau,

que era també qui n'explotava el funcionament.

Vet aquí que una obra de rehabilitació d'aquesta mida, i tan complexa, té un cost molt elevat, i més si cal refer sistemes i elements constructius que, avui dia, s'han de fer artesanalment, com són les baranes i pilars de fosa, els cassetonats de fusta de les llotges i les pintures de l'escenari o cel ras. És evident que, per l'envergadura de la reforma, assumir en solitari unes obres d'aquest tipus és

pràcticament impossible, llevat que es pugui comptar amb ajuda d'entitats públiques o socials. A manca d'això, l'única solució és la promoció privada, tot i que, pel volum, poques poden fer-se càrrec.

Som dels que ens afegim al somni de recuperar l'antic teatre Odèon en tot el seu esplendor, però cal considerar que és un tasca ingent per a una promoció privada si no es pot rendibilitzar mínimament. Per pròpies experiències, sabem que es poden fer rehabilitacions molt curoses en edificis antics, malgrat que després siguin explotades per companyies privades.

Entenem que cal trobar l'equilibri necessari perquè si no la darrera conclusió de l'arqueòloga en el seu estudi històric serà profètica: «Un edifici que, degut al seu precari estat de conservació, pot acabar, si aviat no s'hi posa remei, desapareixent. En aquesta ocasió, però, d'una manera literal i definitiva».

Referències bibliogràfiques

1. SUREDA I DAUNIS, Narcís. «Interiors. L'Odèon». *Revista de Girona*, 270, 2012, p. 110 i 111.
2. GIBERT, Gonzalo. «Tiempo viejo. Los antiguos salones gerundenses de baile». *Los Sitios*, 9 de desembre de 1956, p. 4. Premsa digitalitzada del CRDI de l'Ajuntament de Girona.
3. *Los Sitios de Gerona*, 3 de juliol de 1949, p. 3. Premsa digitalitzada del CRDI de l'Ajuntament de Girona.
4. FUERTES AVELLANEDA, Maribel. «Odeón (Girona, el Gironès). Estudi històric». Desembre de 2019.
5. Pàgina web de Pedres de Girona: www.pedresdegirona.com. Separata «Joan Ensesa, restaurador de metalls. Els artesans Ensesa i el Teatre Odeon». ©Fèlix Xunclà/Assumpció Parés
6. MIRANBELL I BELLOC, Enric. «L'Odeon». *Diari de Girona*, 14 de desembre de 1993, p. 14. Premsa digitalitzada del CRDI de l'Ajuntament de Girona.
7. *La Nueva Lucha*, 11 de febrer de 1887, p. 3. Premsa digitalitzada del CRDI de l'Ajuntament de Girona.
8. *El Demócrata*, 22 de maig de 1881, p. 2. Premsa digitalitzada del CRDI de l'Ajuntament de Girona.
9. *La Nueva Lucha*, 24 d'abril de 1887, p. 1. Premsa digitalitzada del CRDI de l'Ajuntament de Girona.
10. VINYALS I COMAS, Joan. «Memòries d'un gironí. El catalanisme militant a Girona. La Lliga Catalanista». *Diario de Gerona de avisos y noticias*, 5 de març de 1931, p. 1. Premsa digitalitzada del CRDI de l'Ajuntament de Girona.
11. *Diario de Gerona de avisos y noticias*, 17 d'octubre de 1903, p. 5. Premsa digitalitzada del CRDI de l'Ajuntament de Girona.
12. *Diario de Gerona de avisos y noticias*, 10 de febrer de 1912, p. 6. Premsa digitalitzada del CRDI de l'Ajuntament de Girona.
13. *Diario de Gerona de avisos y noticias*, 13 de febrer de 1912, p. 7. Premsa digitalitzada del CRDI de l'Ajuntament de Girona.
14. *Diario de Gerona de avisos y noticias*, 26 de gener de 1916, p. 4. Premsa digitalitzada del CRDI de l'Ajuntament de Girona.
15. PLANAS, José. «El espectáculo cinematográfico en Gerona (II)». *Los Sitios*, 8 de setembre de 1967, p. 6. Premsa digitalitzada del CRDI de l'Ajuntament de Girona.
16. *Diario de Gerona de avisos y noticias*, 5 de gener de 1924, p. 4. Premsa digitalitzada del CRDI de l'Ajuntament de Girona.
17. *Diario de Gerona de avisos y noticias*, 16 de març de 1929, p. 2. Premsa digitalitzada del CRDI de l'Ajuntament de Girona.
18. *Diario de Gerona de avisos y noticias*, 12 de juliol de 1930, p. 4. Premsa digitalitzada del CRDI de l'Ajuntament de Girona.
19. POL GIRBAUL, Jaime. «Nuestros reportajes locales. Los "Manasies" en Gerona». *Los Sitios de Gerona*, 6 d'abril de 1944, p. 6. Premsa digitalitzada del CRDI de l'Ajuntament de Girona.
20. *L'autonomista*, 29 d'octubre de 1937, p. 4. Premsa digitalitzada del CRDI de l'Ajuntament de Girona.
- Gerona C.N.T. – *Gacetilla local*, 29 d'octubre de 1937, p. 2. Premsa digitalitzada del CRDI de l'Ajuntament de Girona.